

Варто зазначити, що в значній частині молоді інтерес до фізичної культури відсутній або навіть сформувався негативно ставлення до неї. Аналіз спостережень свідчить, що з віком рівень інтересу студентів до фізичної культури знижується. Це обумовлюється станом фізичного виховання в школах, де вони навчалися. Лише незначна кількість студентів раніше займалась у спортивних секціях. Найчастіше це спортивні ігри, легка атлетика, боротьба. Вибір видів рухової активності обмежувався умовами й можливостями шкіл, розвитком спортивної бази. Значна кількість студентів під час навчання в університеті хотіла би займатись у спортивних секціях. Це створює умови для ефективної навчально-виховної діяльності. Основою збереження й зміцнення здоров'я є ведення здорового способу життя, а саме: виконання ранкової гігієнічної гімнастики, самостійні заняття фізичними вправами протягом дня, виконання загартувальних процедур, організація харчування. Лише 10–15% студентів дотримуються цих правил. Потрібно зазначити, що більшість серед них – жінки. Занепокоєння викликає той факт, що в значній частині молоді поширені паління та вживання алкогольних напоїв.

Причому в жінок також високою є наявність цих шкідливих звичок, а це вимагає активної профілактичної роботи. Результати спостережень та опитування свідчать, що мотиви занять фізичними вправами респондентів різні. На перше місце студенти ставлять мотив покращення здоров'я. Це можна пояснити обізнаністю студентів щодо позитивного впливу фізичних вправ на стан здоров'я. Значна частина молоді виконує фізичні вправи для підвищення фізичної підготовленості або покращення будови тіла. Потрібно зазначити, що мотив "мати гарну будову тіла" переважає в жінок, а "прагнення підвищити фізичну підготовленість" – у чоловіків. Незначна кількість молоді відвідує заняття фізичними вправами з інтересу до особи викладача. Занепокоєння викликає той факт, що значна кількість студентів відвідує обов'язкові заняття, щоб уникнути неприємностей у зв'язку з пропусками занять.

Зміни рухової активності студентів можуть відбуватися під впливом різних факторів, які підвищують або знижують ефективність навчального процесу, ставлення молоді до фізичної культури. Один з основних таких факторів – нестача вільного часу. Від структури вільного часу залежить успіх формування життєвих потреб та інтересів. Саме вільний час зумовлює можливість реалізації потреб особистості у фізичному й духовному вдосконаленні. З одного боку, вільний час – фактор, що формує потреби особистості, з іншого – потреби, що реалізуються в діяльності. Вільний час студента – це та частина позанавчального часу, яка присвячується самоосвіті, суспільній діяльності, відпочинку, заняттям за інтересами, у тому числі й фізичними вправами.

Висновки. 1. Недостатність вільного часу негативно впливає на ставлення студентів до фізичного виховання. Тому важливим завданням в університетах є формування в студентів навичок самостійної й раціональної організації вільного часу.

Отже, мотиви фізичного виховання студентів різні, що обумовлюють, з одного боку, їх корекцію, а з іншого – диференційований підхід у процесі виконання фізичних вправ.

2. Рівень інтересу студентів до фізичного виховання й спорту невисокий. Протягом навчального процесу в університеті спостерігається тенденція зниження інтересу студентів до фізичного виховання та спорту. Основними мотивами фізичного виховання студентів університетів є бажання мати гарну будову тіла, покращити стан здоров'я, підвищити фізичну підготовленість. На ставлення студентів до фізичної культури впливають такі фактори: поганий стан здоров'я, нестача вільного часу, відсутність спортивної бази й потрібних секцій.

Література

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин – СПб., 2000 – 512 с (Серия «Мастера психологии»).
2. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин – СПб., Питер, 2002 – 508 с.
3. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу – 3-е издание – СПб., Питер, 2006 – 352 с. – Серия «Мастера психологии».

Reference

1. Davis K. (1993) "Human Behaviour at Work: Organizational Behaviour. 5th. Ed". – New York: Mc Graw – Hill, –p. 42.
2. Minkov E. G. (2007) "Motivaziya: struktura i funkcionirovanie" – Dubna "Feniks", – p. 416.
3. Zebrowski P. T. (1997) "Symbol of symmetrical development: the reception of the AMKA in Poland // The international journal of the history of sport". – Poland. Vol. 8 - #1 – pp. 96 – 110.

Артюшенко А.О.,

д.п.н., професор кафедри спортивних дисциплін

Артюшенко О.Ф.,

к.п.н., професор, завідувач кафедри спорт.дисциплін

Трубенко О.А.,

аспірант

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ РІШУЧОСТІ В УЧНІВ ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

В статті уточнена змістова сутність поняття «рішучість», а також вивчені особливості її прояву в учнів загальноосвітньої школи в процесі занять фізичною культурою. Показано, що це поняття змикається з проблемою вольового розвитку людини. Розповсюджене в даний час розуміння рішучості тільки як окремої вольової якості є, на наш погляд, дуже вузьким і не відображає повною мірою сутність процесу прийняття рішення. Враховуючи важливість проблеми в роботі була здійснена спроба вивчення особливостей прояву рішучості в учнів 8-17 років в залежності від рівня їхнього фізичного розвитку, рухової підготовленості і функціональної рухливості нервових процесів. Для вивчення

особливостей прояву рішучості був проведений констатувальний експеримент. В експерименті брали участь учні 8-17 років (усього 322 учня). Для оцінки рішучості в учнів у процесі виконання фізичних вправ на уроках фізичної культури за основу була взята експертна оцінка за методикою А.І. Висоцького в нашій модифікації. Співставлення оцінок експертів дозволяє стверджувати, що під час виконання ігрових вправ на уроках фізичної культури учні з високим рівнем рухової підготовленості суттєво випереджають своїх однолітків за рівнем розвитку рішучості. Спостерігається чітка тенденція до значного підвищення рівня її прояву в учнів з підвищенням їхнього рухового (ігрового) досвіду.

Одержані результати дослідження свідчать про те, що рівень прояву рішучості більшою мірою залежить від власного практичного досвіду до конкретної діяльності. Тому можна стверджувати, що основним чинником, який обумовлює і забезпечує формування рішучості є сама діяльність. На уроках фізичної культури це виконання фізичних вправ, тобто процес оволодіння руховими навичками, підвищення рівня фізичних якостей. Можна вважати, що саме систематична, напружена і успішна діяльність з поступовим підвищенням труднощів є основою для вольового розвитку учнів загальноосвітньої школи.

Ключові слова: особистісна рішучість, вольовий розвиток, вольові якості, функціональна рухливість нервових процесів.

Артюшенко. А.А., Артюшенко А.Ф., Трубенко А.А. Особенности проявления решительности у учащихся школьного возраста в процессе занятий физической культурой. В статье уточнена содержательная сущность понятия «решительность», а также изучены особенности ее проявления у учащихся общеобразовательной школы в процессе занятий физической культурой. Показано, что это понятие смыкается с проблемой волевого развития человека. Распространенное в настоящее время понимание решимости только как отдельной волевой качества является, на наш взгляд, очень узким и не отражает в полной мере сущность процесса принятия решения. Учитывая важность проблемы в работе была предпринята попытка изучения особенностей проявления решительности у учащихся 8-17 лет в зависимости от уровня их физического развития, двигательной подготовленности и функциональной подвижности нервных процессов. Для изучения особенностей проявления решимости был проведен констатирующий эксперимент. В эксперименте участвовали учащиеся 8-17 лет (всего 322 ученика). Для оценки решимости у учащихся в процессе выполнения физических упражнений на уроках физической культуры за основу была взята экспертная оценка по методике А.И. Высоцкого в нашей модификации. Сопоставление оценок экспертов позволяет утверждать, что при выполнении игровых упражнений на уроках физической культуры учащиеся с высоким уровнем двигательной подготовленности существенно опережают своих сверстников по уровню развития решительности. Наблюдается четкая тенденция к значительному повышению уровня ее проявления у учащихся с повышением их двигательного (игрового) опыта.

Полученные результаты исследования свидетельствуют о том, что уровень проявления решительности в большей степени зависит от собственного практического опыта в конкретной деятельности. Поэтому можно утверждать, что основным фактором, который обуславливает и обеспечивает формирование решимости является сама деятельность. На уроках физической культуры это выполнение физических упражнений, то есть процесс овладения двигательными навыками, повышение уровня физических качеств. Можно считать, что именно систематическая, напряженная и успешная деятельность с постепенным повышением трудностей является основой для волевого развития учащихся общеобразовательной школы.

Ключевые слова: решительность, волевое развитие, волевые качества, функциональная подвижность нервных процессов.

Artiushenko A., Artiushenko O., Trubenko O. Peculiarities of Pupil's Vigour Display at the Lessons of Physical Training. The article focuses on the informative angle of such notion as vigour and its characteristic display by schoolchildren at the lessons of Physical Training. The research suggests that this notion is fixed on the problem of person's volitional development. In our opinion modern understanding of the notion vigour as a separate volitional quality is very narrow. Such understanding doesn't display the core of making up one's mind in a wide sense. Due to the significance of this issue we tried to investigate the peculiarities of pupil's vigour at the age of 8-17 according to their fitness level, motor activity and functional nervous activity. Specificity of vigour display through the prism of ascertaining experiment has been outlined. Pupils from 8 to 17 years old (the total amount 322) took part in the experiment. Methodology by A.I. Vysots'kyi in our modification for evaluation of pupil's vigour while doing exercises has been taken. Data evaluation proves that pupils with a high level of physical fitness are well ahead of their contestants while doing exercises at Physical Training lessons. Tendency towards higher level of pupil's physical activity has been observed.

Attained results suggest that the level of vigour display depends on one's own experience for a concrete activity. This allows saying that the main criteria leading to vigour formation is the activity by itself. It includes the process of movement skills and the level increase of physical qualities. The research suggests that the volitional development basis is systemic and hard activity along with the increasing of physical activity for pupils of secondary school.

Key words: personal vigour, volitional development, volitional qualities, functional nervous activity.

Постановка проблеми. Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що змістова сутність поняття «рішучість» залишається практично не визначеною. Рішучість частіше за все розглядається в числі інших вольових якостей, які сприяють прийняттю рішення про дію. Проблема прийняття рішення, або вибору, як правило, пов'язується психологами з однією з вузлових проблем мотивації і волі – проблемою конфліктів спонук і їхнього вирішення.

Волю як вибір однієї з декількох спонук або як прийняття рішення про дію внаслідок вибору найбільш привабливого мотиву розглядали К.Л. Бабаян [4], В.І. Макарова [8], В.К.Калін [7]. Є.П.Ільїн [6] також підкреслює, що основа вибору, прийняття рішення – це не що інше, як мотив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В даний час в психологічній літературі представлена велика кількість робіт з проблеми волі. Але відсутність єдиних критеріїв оцінювання рівня вольового розвитку і єдиної термінології, неоднозначність підходів до визначення волі не наближують, а ще більш ускладнюють і віддаляють визначення змістової сутності вольової поведінки людини від її вихідного розуміння. На нашу думку, вихідне розуміння поняття волі було сформульовано ще Аристотелем, який використовував це поняття для відокремлення дій, які здійснюються на основі розумного рішення суб'єкта, від дій, які викликані його бажанням. У цьому плані ми погоджуємось з думкою Н.Н. Ланге, який писав, що питання про волю затемилюється недостатнім розумінням того, що воля і рішення про дію. Саме прийняття рішення в результаті «боротьби мотивів» – це і є прояви рішучості, – це і є воля.

Розповсюджене в даний час розуміння рішучості тільки як окремої вольової якості є, на наш погляд, дуже вузьким і не відображає повною мірою сутність процесу прийняття рішення. Ми впевнені, що треба вести мову про особистісну рішучість, рівень прояву якої можна ототожнювати з рівнем вольового розвитку особистості. Але запропоновані в означених роботах методичні рекомендації щодо формування вольових якостей в учнівської молоді у процесі навчання практично не пов'язуються з найбільш характерним моментом вольової діяльності людини – прийняттям рішення, тобто з рішучістю.

Враховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що вирішення проблеми методичного характеру потребує ґрунтовного вивчення основних складових рішучості, а також чинників, які впливають на рівень її прояву. Тому в своєму дослідженні ми спробували вивчити особливості прояву вольових якостей в учнів загальноосвітньої школи в процесі занять фізичною культурою. При цьому, враховуючи думку Є.П.Ільїна [6], К.Л.Бабаяна [4], А.О. Артюшенка [1], та інш. про залежність рівня вольового розвитку людини від багатьох біологічних і соціальних чинників, ми вважали за потрібне вивчення особливостей прояву рішучості в учнів 8-17 років в залежності від рівня їхнього фізичного розвитку, рухової підготовленості і функціональної рухливості нервових процесів.

Мета дослідження полягала в уточненні змістовної сутності поняття «рішучість» і у вивченні особливостей її прояву в учнів загальноосвітньої школи в процесі занять на уроках фізичної культури.

У процесі експериментальної роботи був використаний комплекс **методів дослідження**, що включає: аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, констатувальний експеримент, педагогічне спостереження, методи математичної статистики.

Для вивчення особливостей прояву рішучості в учнів був проведений констатувальний експеримент. В експерименті брали участь учні 8-17 років (усього 322 учня).

Для оцінки рішучості в учнів у процесі виконання фізичних вправ на уроках фізичної культури за основу була взята експертна оцінка за методикою А.І. Висоцького [5] в нашій модифікації.

Оцінювання рішучості учнів здійснювалася трьома експертами. Оцінка відбувалася відповідно до наданої характеристики рішучості за п'ятибальною системою в процесі виконання ігрових вправ. В якості ігрових вправ використовувалися рухливі ігри, естафети, а також двостороння гра в баскетбол. Саме під час виконання ігрових вправ виникають ситуації, які вимагають прояву рішучості і всього спектру власних можливостей і вольових якостей. Із трьох оцінок експертів виводилася середня.

Для оцінки рівня прояву фізичних якостей: сили, швидкості, витривалості, спритності, гнучкості була використана програма тестування, за основу якої були взяті контрольні нормативи з навчальної програми по фізичній культурі. Крім того, в усіх учнів нами були зафіксовані і вивчені у взаємозв'язку з вольовими якостями показники фізичного розвитку і функціональної рухливості нервових процесів за допомогою інструментальної методики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розповсюджене в даний час розуміння рішучості тільки як окремої вольової якості є, на наш погляд, дуже вузьким і не відображає повною мірою сутність процесу прийняття рішення. Ми впевнені, що треба вести мову про рішучість, рівень прояву якої можна ототожнювати з рівнем вольового розвитку особистості.

Аналіз отриманих даних показує, що експертні оцінки рішучості в учнів помітно відрізняються.

У віковому плані можна відмітити тенденцію до підвищення рівня прояву рішучості у вікових періодах 10 і 11 років. Саме в учнів 10 і 11 років рішучість оцінюється значно вище, ніж в учнів молодших і старших вікових груп. В цілому ж можна відмітити, що в учнів загальноосвітньої школи з віком від 8 до 17 років рівень прояву рішучості змінюється не суттєво. В той же час незалежно від віку в учнів з високим рівнем фізичного розвитку рішучість оцінюється значно вище, ніж в учнів з низьким і середнім рівнем фізичного розвитку. Різниця в більшості випадків складає від 0,3 до 0,6 бала. На нашу думку, можна вважати, що у всіх вікових групах учні з високим рівнем фізичного розвитку почувають себе більш впевнено, діють сміливіше, рішучіше.

Відомо, що на рівень вольового розвитку людини впливають чинники біологічного і соціального характеру. Так, залежність рівня вольових якостей від властивостей вищої нервової діяльності неодноразово підкреслювалося в роботах К.Л.Бабаяна [4], І.Д. Бека [2,3]. С.О. Поліщук [10] також підкреслює, що психічні і фізіологічні функції знаходяться в тісному діалектичному зв'язку, взаємно обумовлюючи розвиток як вольової активності, так і механізмів, що забезпечують її ефективне здійснення. Незважаючи на все це, результати наших досліджень не дозволяють говорити про наявність в учнів загальноосвітньої школи залежності вольових проявів від властивостей вищої нервової діяльності. Звертає на себе увагу той факт, що в учнів 8-17 років з низьким і високим рівнем функціональної рухливості нервових процесів оцінки рішучості суттєво не відрізняються. Так, різниця в оцінках рішучості в учнів з низьким і високим рівнем ФРНП складає в більшості вікових

періодів від 0 до 0,1 бала. В той же час відмічається тенденція до підвищення рівня прояву рішучості з віком від 8 до 17 років.

У вікових періодах 8, 9 років рішучість оцінюється в більшості випадків на 0,3-0,4 бала нижче, ніж у старшокласників 16 і 17 років. На нашу думку, це можна пояснити більшим руховим досвідом старшокласників, що дозволяє в різних ігрових ситуаціях швидше приймати рішення про власні дії у відповідності з зовнішніми умовами і власними можливостями. Можна передбачати, що на відміну від учнів молодшого й середнього шкільного віку вольова регуляція старшокласників більшою мірою пов'язується з інтелектуальною основою, зі смисловим утворенням, із самоаналізом і самостимуляцією. Саме такі особливості вольових дій учнів старших класів відмічалися в роботах Л.А.Нечипоренка [9] і Є.П.Ільїна [6].

Отримані дані свідчать про те, що рівень прояву рішучості людини значною мірою залежить від рухової підготовленості (рис. 1). На це вказували Є.П. Щербаков, К.Л. Бабаян. Співставлення оцінок вольових якостей дозволяє стверджувати, що при виконанні ігрових вправ на уроках фізичної культури учні з високим рівнем рухової підготовленості (рухового досвіду) суттєво випереджають своїх однолітків за рівнем розвитку рішучості. Спостерігається чітка тенденція до значного підвищення рівня її прояву учнів з підвищенням їхнього рухового (ігрового) досвіду.

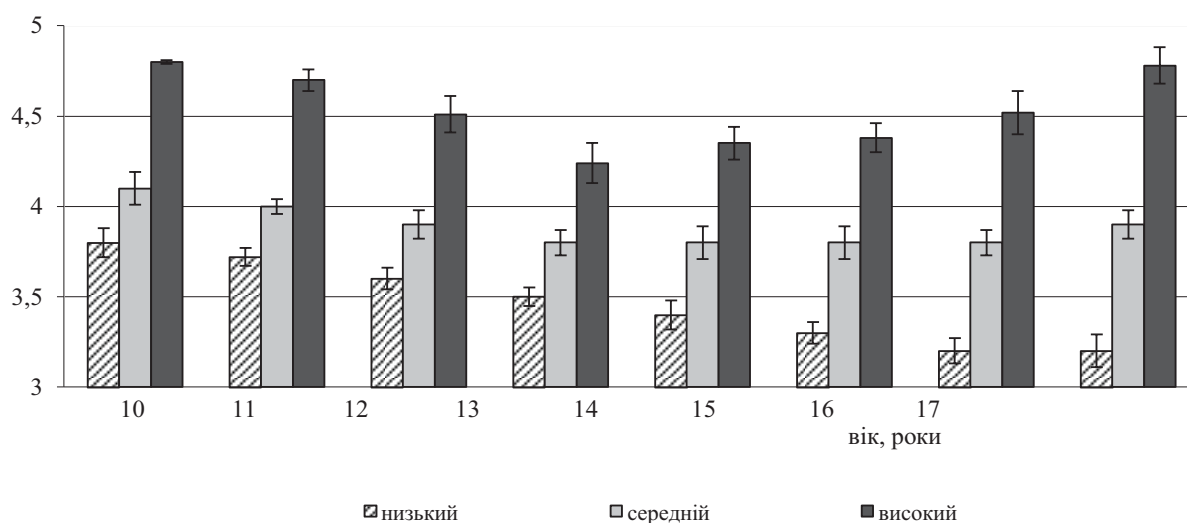

Рис.1 Особливості прояву рішучості (в балах) в учнів з різним рівнем ігрової підготовленості в процесі виконання ігрових вправ на уроках фізичної культури

Рішучість в учнів з низьким рівнем ігрової підготовленості при виконанні ігрових вправ на уроках фізичної культури оцінюється в різних вікових групах від 3,2 до 3,8 бала, в учнів з середнім рівнем від 3,8 до 4,1 бала, а в учнів з високим рівнем ігрової підготовленості – від 4,09 до 4,8 бала. Тобто найбільша різниця в оцінках рішучості складає за п'ятибальною системою 1,6 бала.

Таким чином, можна впевнено говорити, що найбільш значущим чинником для прояву рішучості учнів загальноосвітньої школи в процесі спортивної діяльності є рівень спеціальної підготовленості в конкретному виді фізичних вправ. Учні з більш високим рівнем підготовленості до конкретної діяльності, в нашому випадку до виконання ігрових вправ, почувають себе більш впевнено, діють сміливіше і рішучіше.

Одержані нами результати дослідження свідчать про те, що рівень прояву рішучості більшою мірою залежить від власного практичного досвіду до конкретної діяльності. Тому можна стверджувати, що основним чинником, який обумовлює і забезпечує формування рішучості є сама діяльність. На уроках фізичної культури це виконання фізичних вправ, тобто процес оволодіння руховими навичками, підвищення рівня фізичних якостей. Можна вважати, що саме систематична, напружена і успішна діяльність з поступовим підвищенням труднощів, приростом особистісних досягнень є основою для вольового розвитку учнів загальноосвітньої школи.

Висновки. 1. В результаті теоретичного аналізу проблеми волі можна впевнено говорити, що в основі вольової поведінки знаходиться прийняття людиною в результаті складної інтелектуальної роботи рішення про дію. Саме прийняття рішення в результаті «боротьби мотивів» є проявом рішучості, проявом волі. Прийняття рішення про дію в результаті роздумів і подумкового аналізу зовнішніх і внутрішніх умов досягнення мети, її значущості для суб'єкта є основною функцією волі. Таким чином, в нашому розумінні воля і рішучість – це одне й те ж.

2. Прояви рішучості пов'язуються з вольовими якостями людини. Так, необхідність самостійного прийняття рішення про дію потребує прояву самостійності. Відповідальність за прийняте рішення і за результат його виконання потребують певної сміливості. Реалізація прийнятих рішень в процесі діяльності вимагає прояву цілеспрямованості, наполегливості,

ініціативності та інших. Таким чином, сукупність вольових якостей суб'єкта впливає на рівень його рішучості. Тому рівень прояву вольових якостей фактично відображає здатність до прояву особистісної рішучості.

3. Аналіз отриманих даних показує, що експертні оцінки рішучості в учнів помітно відрізняються. Незалежно від віку, в учнів з високим рівнем фізичного розвитку рішучість оцінюється значно вище, ніж в учнів з низьким і середнім рівнем фізичного розвитку. Різниця в більшості випадків складає від 0,3 до 0,6 бала за п'ятибальною системою. В зв'язку з цим можна вважати, що в усіх вікових групах учні з високим рівнем фізичного розвитку почувають себе більш впевнено, діють сміливіше і рішучіше. 4. Результати проведених досліджень не дозволяють говорити про суттєву залежність вольових якостей в учнів 8-17 років від властивостей вищої нервової діяльності. В учнів 8-17 років з низьким і високим рівнем функціональної рухливості нервових процесів оцінки рішучості суттєво не відрізняються. Різниця в оцінках рішучості в учнів з низьким і високим рівнем ФРНП складає в більшості вікових періодів від 0,0 до 0,1 бала.

5. При виконанні ігрових вправ на уроках фізичної культури учні з високим рівнем рухової (ігрової) підготовленості суттєво випереджають своїх однолітків з низьким і середнім рівнем в усіх вікових періодах від 8 до 17 років за показниками рішучості. Різниця в оцінках рішучості учнів складає в окремих випадках до 1,6 бала за п'ятибальною системою. Таким чином, за нашими даними рівень прояву рішучості в меншому ступені пов'язується з біологічними чинниками (фізичний розвиток, функціональна рухливість нервових процесів), а більшою мірою залежить від рівня підготовленості учнів до конкретної діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективними є такі напрямки подальшої роботи: вивчення інших складових рішучості (теоретична, психологічна готовність до діяльності, мотивація, інтелект, моральні якості) та їхнього значення для вольового розвитку людини, для формування здатності до прийняття розумних рішень про власні дії в ситуаціях, які змінюються.

Літератури

1. Артюшенко А. О. Виховання вольових якостей в учнів середнього шкільного віку в процесі занять фізичною культурою : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 – теорія і методика виховання / Андрій Олександрович Артюшенко. – К., 2003. – 20 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності: наук. видання / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
3. Бех І. Д. Від волі до особистості / І. Д. Бех. – К. : „Либідь”, 1995. – 202 с.
4. Бабаян К. Л. Анализ структуры волевых качеств и особенности их проявления в процессе воспитания спортсменов : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки / К. Л. Бабаян. – М., 1970. – 206 с.
5. Высоцкий А. И. Возрастная динамика волевой активности школьников и методы ее изучения : автореф. дис. ... д-ра психолог. наук : спец. 19.00.07 – педагогическая и возрастная психология / Алексей Иванович Высоцкий. – Л., 1982. – 46 с.
6. Ильин Е. П. Психология воли / Е. П. Ильин. – СПб, 2000. – 288 с.
7. Калинин В. К. Некоторые вопросы методики изучения волевой сферы личности / В. К. Калинин // Материалы III науч. конф. по проблемам психологии воли. – Рязань, 1970. – С. 8–14.
8. Макарова В. И. Исследование проявления волевых качеств (смелости и решительности) у юных гимнастов 9–14 лет : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теория и методика профессионального образования / Валентина Игоревна Макарова. – М., 1972. – 20 с.
9. Нечипоренко Л. А. Педагогічні умови забезпечення особистісних досягнень підлітків засобами фізичної культури / Л. А. Нечипоренко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків, 2007. – № 8. – С 93–97.
10. Поліщук С. О. Особливості розвитку волі в учнів молодшого шкільного віку : автореф. ... дис. канд. психолог. наук : спец. 19.00.07 – педагогическая и возрастная психология / Сергій Олександрович Поліщук. – К., 2001. – 20 с.

References

1. Artiushenko, A.O. (2003). Vyhovannia volyovykh yakostey v uchniv serednyogo shkil'noho viku v protsesi zaniat' fizychnoiu kulturoiu (avtoreferat disertatsii kand. ped. nauk; spets. 13.00.07 – teoriia i metodyka vyhovannia). Kyiv, 20 p.
2. Bekh, I. D. (2006). Vyhovannia osobystosti skhodzhennia do dukhovnosti. Kyiv: Lybid'.
3. Bekh, I.D. (1995). Vid voli do osobystosti. Kyiv: Lybid'.
4. Babaian, K. L. (1970). Analiz struktury volevykh kachestv i osobennosti ikh proyavleniia v protsesse vospitaniia sportsmenov (Dyssertatsiya kand. nauk: spets. 13.00.04 – teoriia i metodika fizicheskogo vospitania i sportivnoy trenirovki).
5. Vysotskii A.I. (1982). Vozrastnaia dinamika volevoi aktivnosti shkolnikov i metody ego izuchenii (avtoreferat dissertatsii doktora psykholoh nauk; spets. 19.00.07 – pedagogicheskaiia i voznrastnaya psykhologiia). Leningrad, 46 p.
6. Il'in, E.P. (2000). Psihologiia voli. St. Petersburg: Raduga.
7. Kalinin, V.K. (1970). Nekotore voprosy metodiki izuchenii volevoi sfery. Materialy III nauchnoi konf. po problemam psihologii voli, p. 8-14.
8. Makarova, V.I. (1972) Issledovaniia proyavleniia volevykh kachestv (smelosti i reshitelnosti) u yunyh gimnasistov 9-14 let (avtoreferat dissertatsii kand. ped. nauk; spets. 13.00.04 – teoriia i metodika professionalnogo obrazovaniia. Moskva, 20 p.
9. Nechyporenko L.A. (2008). Pedagogichni umovy zabezpechennia osobystisnykh dosiagnen' pidlitkiv zasobamy fizychnoi kul'tury. Pedagogika, psykhologiia ta medyko-biologichni problemy fizychnogo vyhovannia i sportu. Kharkiv, №8, 93-97.
10. Polyshchuk, S.O. (2001). Osoblyvosti rozvytku voli uchniv molodshogo shkil'nogo viku (avtoreferat disertatsii kand. psykholoh. nauk; spets. 19.00.07 – pedagogicheskaiia i voznrastnaia pshykhologiia). Kyiv 20 p.